

Kvantitativ sammenfatning av høringsvarene

NOU 2006:2 Staten og Den norske kirke

Rapport 1

Pål Ketil Botvar

KIFO Notat nr. 1/2007

INNHold

<i>Forord</i>	3
<i>Forord revidert utgave</i>	3
<i>Sammendrag</i>	4
<i>1. Innledning med beskrivelse av materialet</i>	5
<i>2. Metodiske aspekter</i>	7
<i>3. Holdning til kirkeordningsmodell</i>	9
<i>4. Variasjon etter geografi og størrelse</i>	12
<i>5. Holdning til andre spørsmål i stat - kirke utredningen</i>	14
<i>6. Prinsipper for tros- og livssynspolitikken</i>	18
<i>7. Besvarelser fra proster, bispedømmer og biskoper</i>	20
<i>Appendiks</i>	22

Forord

Den 23. august 2006 inngikk Kultur- og kirke departementet (KKD) en avtale med Stiftelsen Kirkeforskning (KIFO) om å "...lage oppsummeringer av høringsmaterialet i forbindelse med den offentlige høringen om NOU 2006: 2 Staten og Den norske kirke med henblikk på Kultur- og kirke departementets arbeid med en stortingsmelding om saken". I avtalen ble det videre bestemt at KIFO skulle levere to rapporter, der den første betegnes som et numerisk resymé av høringsuttalelsene. Det er denne rapporten som foreligger her (Rapport 1).

Arbeidet med oppsummeringen har pågått siden slutten av oktober. KIFO har mesteparten av tiden hatt fire fagpersoner engasjert i prosjektet: Cand. Polit. Kristine Rødstøl, M.A. Mari Tampuu, Stud. Polit. Berit Gravdahl og Cand. Polit. Mari Repstad – disse har gjort det analytiske grunnarbeidet, og levert bidrag til rapporten. Forskerne Inger Furseth og Ulla Schmidt er også involvert i prosjektet med veilednings- og lederansvar; forskningssjef Hans Stifoss-Hanssen har overordnet prosjektledelse. Forsker Pål Ketil Botvar har hatt det overordnede faglige ansvaret for denne delen av oppsummeringen, og han har hovedansvaret for rapporten. I tillegg til alle de ovennevnte, har professor Pål Repstad og professor Anders Bäckström deltatt i utviklingen av analytiske strategier.

Arbeidet har vært utført etter beste faglige skjønn og med stor vekt på kvalitetssikring. Samtidig ligger det i denne oppgavens natur at det har vært et betydelig tidspress, og store datamengder har vært håndtert. Materialet har også ved mange anledninger vært krevende å tolke. Det finnes muligheter for andre tolkninger av deler av materialet, og det kan forekomme feil i den versjonen vi nå legger fram. Det vil vi i så fall beklage, og ta ansvaret for. Vi er takknemlige for å bli gjort oppmerksomme på eventuelle feil eller andre forbedringsmuligheter.

KIFO den 19. januar 2007.

Hans Stifoss-Hanssen
Forskningssjef,
Stiftelsen Kirkeforskning

Forord revidert utgave

Etter at den første versjonen av denne rapporten ble lagt frem i begynnelsen av januar 2007 er vi blitt oppmerksomme på enkelte feil (vi takker dem som tok seg bryet med å melde fra til oss om feil de oppdaget!). Disse er etter beste evne rettet opp i denne utgaven av rapporten.

KIFO den 15. august 2007.

Ulla Schmidt, prosjektansvarlig for stat – kirke-programmet ved KIFO
Pål Ketil Botvar, ansvarlig for denne rapporten

Sammendrag

I denne rapporten sammenfatter vi hørings svar fra tre typer instanser; menighetsråd, kirkelige fellesråd og kommuner. Besvarelsene fra disse tre høringsinstansene utgjør nærmere 90 % av det innkomne materialet. Når vi ser de tre instansene under ett er det *et klart flertall som ønsker at Den norske kirke skal være forankret i Grunnloven (55 %)*. Omtrent en tredel av svargiverne går inn for at Den norske kirke skal ”forankres i en egen kirkelov vedtatt av Stortinget” (34 %), mens et lite mindretall (2 %) vil at Den norske kirke skal forankres i lov om trossamfunn. De øvrige besvarelsene (10 %) lar seg ikke uten videre knytte til noen av de tre alternativene (se figuren).

Høringsinstansene har svart på om de ønsker at ”statskirken” skal videreføres eller avvikles. *Et klart flertall på 57 % går inn for å beholde en form for statskirke*, mens 33 % mener statskirken ”bør avvikles”. Resten er ikke klassifisert under noen av de to alternativene.

På spørsmålet om kirkens valgordninger ved en eventuell løsere forbindelse til staten, *går ca. 50 % inn for å beholde valgordningene slik de er i dag*, mens en tredel ønsker økt bruk av direkte valg til kirkelige organer. De øvrige er klassifisert under andre rubrikker.

Når det gjelder *andre spørsmål som reises er høringsinstansene i stor grad samstemte*. På spørsmål om finansiering, ansvar for gravferd, samt eierskap og ansvar for kirkebygg går instansene i stor grad inn for å videreføre dagens praksis. For eksempel mener 77 % at Den norske kirke bør finansieres gjennom offentlige støtteordninger og ikke gjennom en ordning med medlemsavgift, 67 % mener at den lokale kirke skal ha ansvaret for gravferdsforvaltningen, mens 84 % vil at den lokale kirke skal eie kirkebyggene, samtidig som kommunen har det økonomiske ansvaret. I en situasjon hvor statskirkesystemet endres ønsker et flertall på 81 % at Grunnloven skal inneholde en henvisning til det kristne og humanistiske verdigrunnlaget, i tillegg til prinsippet om religionsfrihet.

Kommunene fremstår jevnt over som mer interessert i å bevare eksisterende ordninger enn kirkelige instanser. Blant de kirkelige instansene er det en viss spenning mellom lavere nivåer (menighetsråd og fellesråd) og høyere nivåer (proster, bispedømmeråd og biskoper). Mens menighetsråd og fellesråd tenderer mot å ville beholde grunnelementene i dagens ordning, er de høyere nivåene betydelig mer innstilt på endringer.

Geografi og enhetenes størrelse har mye å si for svarfordelingen. Av landsdelene framstår Nord-Norge og det indre Østlandet som minst endringsorienterte, mens det motsatte gjelder for Vestlandet og sentrale strøk på Østlandet. Vi kan også skille mellom enheter som har få og mange innbyggere. Enheter som består av mer enn 10.000 innbyggere er klart mer endringsorienterte enn enheter med lavt antall innbyggere.

Religionsfrihet nevnes av flest instanser som eksempel på et viktig prinsipp for tros- og livssynspolitikken. De instansene som ønsker en Grunnlovsforankret statskirke vurderer dette prinsippet som like viktig som de instansene som går inn for en endring i kirkeordningen.

1. Innledning med beskrivelse av materialet

Det offentlige utvalget som utredet forholdet mellom stat og kirke, avga sin utredning 31. januar 2006 (NOU 2006: 2 Staten og Den norske kirke).

Mandatet utvalget mottok snaue 3 år tidligere var følgende: ”Formålet med utredningen er å gi grunnlag for å treffe beslutning om statskirkeordningen skal videreføres, reformeres eller avvikles. Det legges til grunn at Den norske kirke skal være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke.” Herunder ble det bedt om vurdering av flere felter som berører forholdet mellom stat og kirke. Det ble bedt om vurdering av generelle og overordnede spørsmål om statskirkeordningen i sin helhet og mulige reformer eller alternativer til denne. Også spørsmål av mer praktisk art skulle bli gjenstand for vurdering. Dette gjaldt blant annet finansiering av kirkelig virksomhet, gravferdsforvaltningen, ordning for ivaretagelse av fredede kirker og eiendomsrett og spørsmål knyttet til Opplysningsvesenets fond. I tillegg ble det bedt om ”Hvilke konsekvenser foreslåtte endringer i kirkeordningen antas å ha for blant annet oppslutningen om Den norske kirke, for det åndelige liv, for kirkelig undervisning og diakoni, for vår kultur og for verdigrunnlaget i vårt folk.”

Gjønnes- utvalget la fram NOU- rapporten 2006: 2 Staten og Den norske kirke hvor de hadde følgende forslag til kirkeordninger:

1. Lovforankret folkekirke. 14 av utvalgets 20 medlemmer gikk inn for dette alternativet,
2. Selvstendig folkekirke. 4 av 20 gikk inn for dette alternativet.
3. Grunnlovsforankret folkekirke. 2 medlemmer ønsket fortsatt grunnlovsforankring.

De 2 første alternativene representerer i følge Gjønnes-utvalget en avvikling av statskirken.

Den 24. april sendte KKD ut invitasjon til å avgi høringsuttalelse, med frist 1. desember 2006. På bakgrunn av ønske fra flere høringsinstanser ble denne fristen utsatt til 31. desember 2006. Høringsmaterialet inneholdt et høringsbrev fra Kulturminister Trond Giske, NOU-rapporten fra Gjønnes-utvalget og et spørreskjema. I høringsbrevet ble instansene bedt om å avgi en uttalelse og eventuelt krysse av på det vedlagte spørreskjemaet.

Det ble sendt oppfordring om å avgi høring til om lag 2500 instanser. Disse instansene omfatter kommuner, menighetsråd, kirkelige fellesråd, proster, biskoper, bispedømmeråd, kirkelige organisasjoner, politiske partier, undervisningsinstitusjoner, arbeidslivs- og interesseorganisasjoner, tros- og livssynssamfunn m.fl.

Kultur- og kirke departementet ønsket i første omgang en kvantitativ analyse av de tre største gruppene blant høringsinstansene¹ - menighetsråd, kirkelige fellesråd og kommuner. Til sammen utgjør disse besvarelsene omkring 90 % av alle innkomne svar. Høringsuttalelsene er lagt inn i en elektronisk database og analysert ved hjelp av statistikkprogrammet SPSS (Statistical Package for the Social Sciences).

Denne rapporten presenterer og analyserer svarene fra menighetsråd, kirkelige fellesråd og kommuner i komprimert form og med vekt på data som lar seg kvantifisere og uttrykkes ved hjelp av statistikk.

¹ KIFO jobber også med en fullstendig analyse som vil være KKD i hende den 15. mars d.å.

Menighetsrådene er den grunnleggende, lokale enheten i den kirkelige strukturen, og utgjør den største gruppen høringsinstanser i denne høringsrunden. Hele 1085 av 1285 menighetsråd har avgitt høringsuttalelse, noen som tilsvarer en svarprosent på 84,4 %.

Kirkelige fellesråd er en kirkelig instans som koordinerer og organiserer det kirkelige arbeidet innenfor kommunes grenser. Fellesrådet kan gjøre selvstendige vedtak på vegne av soknene. Hovedoppgaven er knyttet til budsjettering, planarbeid, ansettelse, samt vedlikehold og drift av kirkebygg og gravsteder. 222 av 302 kirkelige fellesråd har uttalt seg, noe som utgjør en svarprosent på 73,5 %.²

Av 431 kommuner har 243 sendt inn høringsuttalelse, noe som utgjør en svarprosent på 56 %. De fleste kommunene har behandlet saken i kommunestyret, mens noen har sendt inn formannskapets behandling. Der hvor både formannskapets og kommunestyrets vedtak er sendt inn, er det kommunestyrets vedtak som blir registrert.

Tabell 1. Hørings svar fordelt på menighetsråd, fellesråd og kommuner. Antall og prosent.

Type instans:	Antall besvarelser	Antall enheter	Svarprosent
Menighetsråd	1085	1285	84,4
Kirkelig fellesråd	222	302	73,5
Kommuner	243	431	56,4
Totalt	1550	2018	76,9

Dersom vi ser de tre instansene under ett, har mer enn tre av fire deltatt i høringen. Det betyr at oppslutningen er høyere enn den var i forbindelse med Kirkelovutvalgets utredning i 1990, som var den forrige store offentlige høringen om forholdet mellom stat, kommune og kirke. Responsen fra de kirkelige instansene er også noe høyere enn ved høringen etter den såkalte Bakkevig-utredningen i 2002 ("Samme kirke – ny ordning", Kirkerådet 2002). Dette tyder på betydelig engasjement og interesse for temaet.

² Medlemmene av fellesrådet blir valgt av og blant medlemmer av menighetsrådene. Ett medlem av hvert fellesråd blir valgt av kommunestyret, og han eller hun må tilhøre Den norske kirke. I kommuner med bare ett sokn utøver menighetsrådet funksjoner som ellers ligger til kirkelig fellesråd. Det er 431 kirkelige fellesråd i Norge. Av disse befinner 140 seg i ettsoknskommuner. I mange tilfeller er det uklart om besvarelsene fra disse er å betrakte som avgitt av menighetsråd eller fellesråd. I praksis henger dette sammen med om den kommunale representanten var til stede på møtet eller ikke. I og med at dette ikke fremgår tydelig velger vi å legge besvarelsene til menighetsråd. Dermed står vi igjen med 291 fellesråd. I seks ettsoknskommuner er det bare avgitt besvarelse fra kirkelig fellesråd. I tillegg har vi Døvekirkenes fellesråd, samt fire fellesråd som ikke sammenfaller med noen kommune. Dette gir et samlet tall på 302 fellesråd. En tilsvarende måte å beregne antall fellesråd på er benyttet i sammenfatningen av hørings svarene til Bakkevig-rapporten (Kirkerådet 2002).

Tabell 2: Høringssvar fra andre instanser.

Type instans:	Antall besvarelser
Proster	78
Biskoper/bispedømmeråd	21
Kirkelige organisasjoner	18
Offentlige organ mv.	21
Arbeids- og interesseorganisasjoner	24
Undervisningsinstitusjoner	9
Tros- og livssynssamfunn utenfor Dnk	23
Politiske partier*	9
Sentralkirkelige organ	2
Totalt	204

* Bare ett parti på sentralt nivå har levert uttalelse. De fleste partiene skal behandle saken på sine landsmøter våren 2007.

Av andre instanser har 78 av landets 106 proster sendt inn høringsuttalelse. Av 11 bispedømmeråd og 11 biskoper har alle svart unntatt biskopen i Sør-Hålogaland, som på det aktuelle tidspunktet ennå ikke var utnevnt.

I kapittel 2 redegjør vi for metodiske utfordringer ved analysen. I kapittel 3 ser vi på høringsinstansenes holdning til ulike modeller for framtidig kirkeordning med utgangspunkt i spørreskjemaets spørsmål 2 og 3. I kapittel 4 ser vi på variasjoner i datamaterialet med hensyn til variasjoner etter geografi og størrelse, mens kapittel 5 gjør rede for svar på andre spørsmål i høringen. Kapittel 6 fokuserer på ulike prinsipper for tros- og livssynspolitikken. Ved siden av menighetsråd, kirkelige fellestråd og kommuner er det bare prostene det er meningsfullt å kartlegge statistisk - i kapittel 7 kommer vi summarisk inn på høringssvarene fra denne gruppen, sammen med en kort informasjon om svarene fra biskoper og bispedømmeråd.

2. Metodiske aspekter

I høringsbrevet som ble sendt ut fra KKD ble instansene bedt om å avgi en høringsuttalelse, samt fylle ut et supplerende spørreskjema bestående av 8 spørsmål. De fleste av høringsinstansene i de tre store gruppene har imidlertid valgt bare å sende inn utfylt spørreskjema, eventuelt ledsaget av en kortfattet kommentar. Noe over 10 prosent har levert en fyldig besvarelse, gjerne i kombinasjon med spørreskjema. Omtrent 5 prosent har levert en meget knapp besvarelse som bare berører enkelte av spørsmålene som er reist i høringsbrevet. Både uttalelser i form av spørreskjemaer og i form av tekst er blitt registrert i SPSS-databasen.

Blant kommunene har den største gruppen levert spørreskjema med en kort uttalelse i tillegg (38 %). Nesten like mange (31 %) har levert en kort uttalelse uten spørreskjema (31 %). Videre har 17 % bare benyttet seg av spørreskjemaet, mens til sammen 15 % av uttalelsene er fyldige, med eller uten bruk av spørreskjema.

De fleste høringsuttalelsene fra menighetsråd og kirkelige fellestråd består kun av et utfylt spørreskjema (58 %). En del supplerer imidlertid spørreskjemaet med kortere eller lengre

uttalelser (henholdsvis 29 % og 11 %). Bare 2 % av menighetsrådene/fellesrådene har levert høringsuttalelse uten spørreskjema.

En del skjemaer er mangelfullt utfylt eller modifisert i forhold til svaralternativene. En grunn til dette kan være den oppfatningen som kommer til uttrykk i materialet, om at det er manglende samsvar mellom spørreskjemaets alternativer og de tre modellene som er presentert i den offentlige utredningen (NOU 2006: 2). Det dreier seg i særlig grad om spørsmålene 2 og 3 som har å gjøre med avvikling eller videreføring av statskirken, samt hvilken type lovforankring Den norske kirke bør ha i fremtiden. I høringsmaterialet gis det i flere besvarelser uttrykk for en usikkerhet i forhold til hva som skal legges i begrepet "statskirke". Det oppleves som problematisk at svaralternativene ber instansene innta en "enten/eller"-holdning til statskirken. Flere høringsinstanser³ har hevdet at en endret relasjon mellom kirke og stat ikke nødvendigvis behøver å bety at statskirkeordningen opphører. Begrepet "statskirke" er ikke problematisert og definert i høringsbrevet.

Også når det gjelder spørsmålet om den fremtidige finansieringen av Den norske kirke finner vi mange modifiseringer. En del instanser lurer på hvorfor skjemaet tar opp spørsmålet om eierskap av kirkebygg, all den tid dette ikke er tema i utredningen, mens andre etterlyser "staten" som svaralternativ under punktet om fremtidig finansieringsansvar for Den norske kirke. I debatten omkring finansiering reagerer også mange på at spørreskjemaet tar opp medlemsavgift, men ikke livssynsavgift, som en del opplever som mindre kontroversielt og ekskluderende. Dette er eksempel på uklarheter knyttet til svarene – noe som representerer en utfordring i forbindelse med tolkningen og kodingen av datamaterialet.

Det at så mange instanser har valgt å benytte seg av spørreskjemaet når de avgir uttalelse burde i utgangspunktet lette en kvantitativ registrering av materialet. Samtidig har det vært krevende å lese entydige svar ut av materialet. I denne kartleggingen har det vært et mål å forsøke å ta vare på mest mulig av den informasjon som ligger i besvarelsene. For å oppfylle dette har vi i enkelte tilfeller konstruert mellomalternativer mellom de fastlagte alternativene og forsøkt å tolke svarene i lys av den samlede besvarelsen for å finne fram til meningsinnholdet. Vi har videre valgt å kode datamaterialet slik at vi fanger opp flest mulig av nyansene i høringsinstansenes holdninger til sentrale spørsmål. Vi har med andre ord registrert besvarelser som ved ordinære spørreskjemaundersøkelser trolig ville ha blitt forkastet på grunn av endringer og avvik fra det opprinnelige oppsettet. Vi gjør dette fordi spørreskjemaet formelt sett er et supplement til den øvrige delen av høringsuttalelsen. I praksis har det imidlertid vist seg at spørreskjemaet representerer en betydelig del av det samlede høringsmaterialet.

Ved intern uenighet har mange av høringsinstansene oppgitt stemmetallet for de ulike alternativene. Dette gjelder både for menighetsråd og kommunestyre. I tilfeller hvor det forekommer slik uenighet og hvor dette fremkommer av oppgitte stemmetall, har vi valgt å legge det inn i kodingen. I hvert enkelt tilfelle har vi da regnet ut prosentfordelingen av avgitte stemmer på hvert enkelt svaralternativ. Dette gjør vi for å beholde mest mulig av den informasjonen som finnes i den enkelte besvarelse, og samtidig la mindretallet i den enkelte instans komme til orde. En slik måte å kode materialet på gjør det mulig å måle oppslutningen om de ulike alternativene på flere måter – gjennom å ta for oss den gjennomsnittlige

³ Blant andre Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon (KA).

oppslutning om hvert alternativ eller ved å registrere hvilket alternativ som oppnår støtte fra et simpelt eller et absolutt flertall i avstemningen (*absolutt flertall*: Over halvparten av avgitte stemmer, *simpelt flertall*: flest stemmer, men ikke over halvparten).

3. Holdning til kirkeordningsmodell

Analysen viser at alternativet ”grunnlovsforankret statskirke” står sterkest. Når vi ser de tre instansene under ett er det et flertall av svargiverne som enten enstemmig eller med et absolutt flertall går inn for dette alternativet. Andelen som avgir tilsvarende støtte til alternativet ”egen kirkelov vedtatt av Stortinget” er betydelig lavere, mens det tredje hovedalternativet ”lov om trossamfunn” bare oppnår begrenset støtte.

For å finne ut hvordan de ulike instansene fordeler seg på hovedspørsmålet knyttet til kirkeordning, tar vi utgangspunkt i spørreskjemaets spørsmål 3 som dreier seg om den fremtidige lovforankringen for Den norske kirke. Spørsmålet er formulert slik: ”I hvilken lov bør Den norske kirke være forankret? De oppgitte svaralternativene er: Grunnloven, egen kirkelov vedtatt av Stortinget, Lov om trossamfunn, Vet ikke/ønsker ikke å svare. På bakgrunn av NOU 2006: 2 er det nærliggende å oppfatte de tre første kategoriene som tilsvarende hver av de skisserte hovedmodellene i Gjønnes-utvalget, kalt henholdsvis ”Grunnlovsforankret folkekirke”, ”Lovforankret folkekirke” og ”Selvstendig folkekirke”.

I og med at høringsinstansene i mange tilfeller ikke bare har krysset av på ett svaralternativ, men for eksempel har oppgitt stemmetallet for hvert av dem, legger vi sammen støtten som hvert av alternativene oppnår. Der det fremkommer at høringsinstansen ønsker en mellomløsning har vi konstruert nye kategorier. Vi går stegvis fram når vi beregner hvor stor andel av høringsinstansene som slutter opp om de ulike alternativene. Først ser vi på hvor mange instanser som har svart på spørsmålet - enten ved hjelp av spørreskjemaet eller i en tekst. 27 enheter har ikke levert en besvarelse som det er rimelig å kode som svar på spørsmålet. Disse koder vi som ”manglende svar”. 216 enheter har på en eller annen måte modifisert svaralternativene i skjemaet. Det kan for eksempel dreie seg om å endre en svarkategori eller krysse av for flere alternativer. I og med at andelen som har modifisert spørreskjemaet er så pass stor, gjør vi et forsøk på å klassifisere også disse enhetene ut fra de opplysninger som finnes i den samlede besvarelsen.

Åtte enheter har laget helt nye svarkategorier. Dette betrakter vi som en så stor modifisering at vi har lagt dem til ”manglende svar”. Seks høringsinstanser har tydelig gitt uttrykk for at de ikke ønsker å svare eller ikke vet hvilket alternativ de skal velge. For de øvrige instansene har vi beregnet hvor mange som enten enstemmig eller med absolutt flertall støtter opp om et alternativ. Når disse er kartlagt beregner vi antallet der et simpelt flertall gir sin støtte til et av alternativene. De resterende instansene gir enten like mye støtte til to alternativer eller har spredt seg på så mange alternativer at det er umulig å avgjøre hvilket som står sterkest. I disse tilfellene har vi benyttet rubrikken ”uklassifisert”. Vi har nå gjennomført det vi kan kalle en ”maksimal klassifisering” av svarene. I forbindelse med spørsmål hvor det er mindre uenighet om svarene har vi benyttet en noe enklere klassifiseringsmåte der vi bare beregner støtte i form av absolutte flertallsvedtak og hvor øvrige svar blir lagt til uklassifisert eller vet ikke-gruppen.

Tabell 3: Maksimal klassifisering av svarene på skjemaets spørsmål 3 om ønsket lovforankring for Den norske kirke.

Kategori:	Antall besvarelser
1. Absolutt flertall for "Grunnloven"	812
2. Simpelt flertall for "Grunnloven"	19
3. Delt mellom "Grunnloven" og "egen kirkelov vedtatt av Stortinget"	113
4. Simpelt flertall for "egen kirkelov vedtatt av Stortinget"	7
5. Absolutt flertall for "egen kirkelov vedtatt av Stortinget"	503
6. Delt mellom "egen kirkelov vedtatt av Stortinget" og "lov om trossamfunn"	3
7. Simpelt flertall for "lov om trossamfunn"	3
8. Absolutt flertall for "lov om trossamfunn"	17
9. Delt mellom "Grunnloven" og "lov om trossamfunn"	9
10. Uklassifisert	23
11. "Vet ikke/ ønsker ikke å svare"	6
12. Forkastede besvarelser	8
13. Manglende svar	27
Totalt	1550

I den videre analysen er det hensiktsmessig å operere med en enklere variabel enn den vi har konstruert ovenfor. Vi velger å slå sammen noen kategorier. Kategori 1 og 2 slås sammen, likeledes 4 og 5, 6-8, 9-11, samt 12 og 13. Kategori 3 beholdes fordi det er vanskelig å fordele disse svarene på andre kategorier. Vi står da igjen med inndelingen som går frem av tabell 4:

Tabell 4: Prosentvis oppslutning om de ulike typene lovforankring etter sammenslåing av kategorier.

Svarkategori:	Antall besvarelser	Prosent
1. Forankres i Grunnloven	831	54,9
2. Delt mellom Grunnloven/ egen kirkelov	113	7,5
3. Forankres i egen kirkelov	510	33,7
4. Forankres i lov om trossamfunn	23	1,5
5. Vet ikke/ ønsker ikke svare/ uklassifisert	38	2,5
Totalt	1515	100,1
Mangler	35	

I alle tre instansene er det et absolutt flertall som går inn for svarkategorien "forankres i Grunnloven". Tallet for menighetsrådene er 50,2 %, for fellesrådene 54, 1 % og for kommunene 78 % (jfr. Tabellene A4-A6 i appendikset).

I spørsmål 2 bes høringsinstansene om å ta stilling til om de ønsker "fortsatt statskirke" eller "avvikling" av dette systemet. Til tross for at begrepet statskirke ikke er entydig og vi mangler en autoritativ definisjon, er det mulig å betrakte svarene på dette spørsmålet som uttrykk for en grunnposisjon og benytte spørsmålet som et supplement eller korrektiv til andre spørsmål i materialet.

Andelen høringsinstanser som deler seg på flere alternativer er mindre når det gjelder dette spørsmålet enn tilfellet var for spørsmål 3. Tendensen i svarene er også tydeligere. Ut fra dette beregner vi bare støtten til de ulike alternativene i form av klare flertallsvedtak (absolutt flertall).

Tabell 5: Andel og antall høringsinstanser der et klart flertall går inn for alternativet "fortsatt statskirke" eller "avvikling". Øvrige svar er lagt til vet ikke/uklassifisert.

Svarkategori:	Antall	Prosent
Fortsatt statskirke	883	57
Avvikle statskirke	509	32,9
Vet ikke/ ønsker ikke svare/ uklassifisert	158	10,2
Total	1550	100,1

Andelen som tydelig støtter alternativet "fortsatt statskirke" er lavere blant de kirkelige instansene enn blant kommunene. Blant menighetsråd/fellesråd oppnår dette alternativet klar flertallsstøtte fra 54,7 %, mens 69,1 % av kommunene har stemt entydig for "fortsatt statskirke".

I tabell 6 kombinerer vi svarene på spørsmålet om type lovforankring med spørsmålet om statskirke eller ikke. Ut fra tabellen kan vi lese en tydelig tendens til at bestemte alternativer opptrer sammen og at det dermed eksisterer en klar sammenheng mellom hvordan instansene svarer på disse to spørsmålene. Blant dem som mener at Den norske kirke bør forankres i Grunnloven er det en stor overvekt som samtidig går inn for å beholde "statskirken". Vi finner et tilsvarende resultat blant dem som slutter seg til modellene "lovforankret folkekirke" eller "forankring i lov om trossamfunn". De instanser som i spørsmål 3 har delt seg mellom kategori 1 og 2, er også usikre i forhold til spørsmål 2. Tabell 6 bidrar dermed til å bygge opp under den tolkningen vi tidligere har gjort gjeldende i forhold til spørsmål 3, som går ut på at svaralternativene "forankres i Grunnloven", "forankres i egen kirkelov vedtatt av Stortinget" og "forankres i lov om trossamfunn", i stor grad blir oppfattet som svarende til de tre modellene som Gjønnes-utvalget legger til grunn i NOU 2006: 2.

Tabell 6: Kombinasjon av spørsmål 3 (type lovforankring) og spørsmål 2 (statskirke eller ikke). Absolutte tall.

	Fortsatt statskirke	Avvikle	Vet ikke/ønsker ikke å svare/uklassifisert	Totalt
1.Grunnlov	769	33	29	831
2.Grunnlov+ egen kirkelov vedtatt av Stortinget	39	41	33	113
3.Egen kirkelov vedtatt av Stortinget	60	400	50	510
4.Lov om trossamfunn	1	18	4	23
5.Vet ikke/ønsker ikke å svare/uklassifisert	7	15	16	38
Totalt	876	507	132	1515
Mangler	7	2	26	35

De 769 instansene som samtidig går inn for ”fortsatt statskirke” og grunnlovsforankring for Den norske kirke, er vi tilbøyelige til å betrakte som orientert mot status quo eller den i dag gjeldende kirkeordningsmodellen. De instansene som går inn for kategori 2, 3 og 4 i den første kolonnen, ser vi på som mer eller mindre orientert mot å endre kirkeordningen. Samtidig er denne gruppen delt når det gjelder hvilke og hvor omfattende endringer som bør foretas. Som vi skal se i den videre analysen er det også blant dem som er orientert mot endringer av de juridiske forhold knyttet til relasjonen mellom stat og kirke, mange som gir uttrykk for at de ikke ønsker endringer når det gjelder de praktiske og økonomiske sidene ved den kirkelige organiseringen.

4. Variasjon etter geografi og størrelse

I det følgende skal vi se nærmere på hvordan støtten til dagens kirkemodell og ønsket om endring varierer blant høringsinstansene. Vi opererer med to mål på holdningen til kirkeordning. Det ene er en enkel todelt variabel hvor den ene kategorien (verdi 0) består av de instanser som går inn for å bevare status quo. Det er instanser som samtidig har flertall for ”Grunnlovsforankring” og flertall for utsagnet ”fortsatt statskirke”. I tabell 6 ser vi at dette omfatter 769 enheter. Den andre kategorien (verdi 1) er de instanser som ikke gir uttrykk for støtte til dagens modell. Instanser som har svart ”vet ikke”, mangler svar eller ikke er mulig å klassifisere i forhold til spørsmål 3, holdes utenfor beregningen.

I tillegg til den todelte variabelen ovenfor konstruerer vi en variabel som får fram mer av nyansene i svarene. Denne variabelen er en skala med 7 verdier kodet fra 1 til 7. Variabelen er laget ved at vi adderer svarene på spørsmål 2 og 3 til en indeks. Variablene som inngår i indeksen er den femdelte variabelen basert på spørsmål 3 (kodet fra 0 til 4), samt en tredelt variabel basert på spørsmål 2 med verdier fra 1 til 3. Høy verdi på variablene svarer til endringsorientering, mens lav verdi innebærer liten endringsorientering. De to variablene er sterkt innbyrdes korrelert⁴.

⁴ Pearsons r .77.

En reliabilitetsanalyse viser at variablene kan benyttes i en indeksskonstruksjon (Cronbachs alpha .83).

Tabell 7: Variabelen "Grunnlovsforankret statskirke" (%) og endringsorientering (sumscore) fordelt på bispedømmer. Enheter registrert som vet ikke, mangler og uklassifisert på spørsmål 3 er utelatt. Data for menighetsråd, fellesråd og kommuner

Bispedømme	Prosentandel for "Grunnlovsforankret statskirke"	Grad av endringsorientering (på skala fra 1 til 7)	Antall enheter
Oslo	40,3	3,25	72
Borg	49,6	3,10	141
Hamar	72,4	2,06	181
Tunsberg	51,5	2,93	130
Agder	46,5	2,91	170
Stavanger	23,5	4,14	115
Bjørgvin	45,6	3,29	217
Møre	52,1	3,02	119
Nidaros	53,8	2,91	158
Sør-Hålogaland	73,2	2,03	97
Nord-Hålogaland	63,6	2,43	77
Totalt	52,1	2,92	1477

Det er ganske stort sprik i svarene fra enheter som tilhører ulike bispedømmer. Sør-Hålogaland (som sammenfaller med Nordland fylke) og Hamar (Oppland og Hedmark fylke) er de bispedømmene hvor flest instanser går inn for "Grunnlovsforankret statskirke". Lavest andel finner vi i Stavanger og Oslo (Rogaland fylke og Oslo/Asker/Bærum). Variabelen grad av endringsorientering gir et mer nyansert bilde av holdningene til kirkeordningen. I kolonne 3 fremgår det at Stavanger er mest endringsorientert, mens Sør-Hålogaland utmerker seg i motsatt retning. Hamar ligger nær Sør-Hålogaland når det gjelder motstand mot endring, mens Bjørgvin fremstår som noe mer endringsorientert enn Oslo når vi legger indeks-målet til grunn (signifikans ikke testet).

Landsdeler er en annen type geografisk enhet som det kan være interessant å se i forhold til de to målene. Vi opererer med 6 landsdeler. Telemark kodes sammen med Agder-fylkene (tilsvarende Agder bispedømme), mens Østlandet deles i to. Indre Østlandet består av fylkene Buskerud, Oppland og Hedmark, mens det sentrale Østlandet omfatter fylkene Vestfold, Oslo, Akershus og Østfold.

Tabell 8: Variabelen "Grunnlovsforankret statskirke" (%) og "endringsønske" (sumscore) fordelt på landsdeler. Enheter registrert som vet ikke, mangler og uklassifisert på spørsmål 3 er utelatt. Data for menighetsråd, fellesråd og kommuner.

Landsdel:	Prosentandel for "Grunnlovsforankret statskirke"	Grad av endringsorientering (på skala fra 1 til 7)	Antall
Nord-Norge	69,0	2,21	174
Trøndelag	54,1	2,91	157
Vestlandet	41,6	3,44	452
Sørlandet/Telemark	46,5	2,91	170
Indre Østlandet	68,7	2,17	252
Sentrale Østlandet	46,1	3,20	269
Total	52,2	2,92	1474

Nord-Norge og det indre Østlandet fremstår som utpreget status quo orienterte landsdeler, mens Vestlandet scorer lavest på den første av variablene. Et liknende mønster får vi fram når vi tar for oss indeksen endringsorientering. Vestlandet er den klart mest endringsorienterte landsdelen – viljen til endring synes større her enn på det sentrale Østlandet, sett under ett. På Vestlandet er det imidlertid de kirkelige instansene som går i bresjen for endringer, mens det på det sentrale Østlandet er kommunene som ivrer mest for endring. Sørlandet (tilsv. Agder bispedømme) ligger i denne sammenheng ganske nær et gjennomsnitt av besvarelsene.

Tabell 9: Variabelen "Grunnlovsforankret statskirke" (%) og "endringsønske" (sumscore) fordelt på innbyggertall. Menighetsråd, fellesråd og kommuner. Enheter registrert som vet ikke, mangler og uklassifisert på spørsmål 3 er utelatt.

Innbyggertall	Prosentandel for "Grunnlovsforankret statskirke"	Grad av endringsorientering (på skala fra 1 til 7)	Antall
Under 1000 innb	61,5	2,49	288
1.000-1.999	52,7	2,93	260
2.000-9.999	51,3	2,96	696
10.000-20.000	44,0	3,27	159
Mer enn 20.000 innb	41,0	3,23	61
Totalt	52,3	2,91	1464

Det er en klar sammenheng mellom enhetenes størrelse, målt ut fra innbyggertall og graden av status quo versus endringsorientering. De minste enhetene, de med under 1000 innbyggere, fremstår som klart mest status quo orienterte. Denne kategorien domineres av menighetsråd. Et annet skille går mellom enheter som har flere enn 10.000 innbyggere og enheter som har færre. De største enhetene, som gjerne er bykommuner eller fellesråd i byene, viser en klart sterkere vilje til å endre på grunnleggende forhold ved kirkeordningen enn gjennomsnittet. (I tabellene A14 og A15 i appendikset finnes tallene splittet på menighetsråd/fellesråd og kommuner). Men materialet kan tyde på at bispedømme slår sterkere ut på hovedspørsmålet enn innbyggertallet.

5. Holdning til andre spørsmål i stat - kirke utredningen

I denne delen av rapporten skal vi se nærmere på andre temaer relatert til stat - kirke debatten som høringsinstansene ble bedt om å svare på i spørreskjemaet. Det dreier seg om valgordning, finansiering, formuleringer i Grunnloven, gravferdsforvaltning, samt forvaltning av kirkebygg. I analysen legger vi vekt på å få fram i hvilken grad kommuner og kirkelige instanser på grunnplan (menighetsråd og fellesråd) samsvarer eller gir uttrykk for avvikende synspunkter. I forhold til enkelte av punktene kunne en forvente at kirkelige instanser og kommuner har ulike interesser - for eksempel når det gjelder økonomiske forhold og forvaltningsansvar.

Besvarelsene fra de to kirkelige instansene har mange fellestrekk. En gjennomgang av svarene viser at de to organene står for relativt likeartede synspunkter. Det er likevel en viss tendens til at fellesråden plasserer seg mellom menighetsråd og kommune, men samtidig nærmest

menighetsråd i synet på sentrale spørsmål. Av praktiske grunner velger vi å slå sammen de to kirkelige instansene i presentasjonen som følger.

Det første temaet vi går inn på dreier seg om valgordning til kirkelige organer etter en eventuell endret relasjon til staten. Det blir ikke i spørreskjemaet presisert hvilke kirkelige organer og nivåer en sikter til. Men i og med at et av svaralternativene er ”øke bruken av direkte valg” tyder mye på at det i første rekke en snakk om valg til høyere nivåer, slik som bispedømmeråd og kirkemøte – organer som i dag ikke velges gjennom direkte valg.

Siden relativt mange svargivere i utgangpunktet ikke blir fanget opp gjennom en enkel klassifisering av svarene, gjennomfører vi en mer komplett klassifisering etter samme mønster som er benyttet i tabell 3. Tabell 10 viser at relativt mange instanser hører hjemme i rubrikken ”vet ikke/ønsker ikke å svare”. Andelen som ikke tar stilling til ønsket valgordning er høyere blant kommunene enn blant de kirkelige instansene. Mange kommuner oppfatter spørsmålet som et indre kirkelig anliggende som de ikke ønsker å ta stilling til. Dette er bakgrunnen for at så mange som 38 % av kommunene har latt spørsmålet stå åpent. De 150 kommunene som imidlertid har svart fordeler seg omtrent likt på de to alternativene ”som i dag” og ”økt bruk av direkte valg”. Både i menighetsrådene og i fellestrådene er det et absolutt flertall (om enn knapt) som går inn for å videreføre dagens valgordninger. (Den nøyaktige fordelingen på svaralternativene fremgår av appendiks, tabell A16 og A17).

Tabell 10. Fordeling på spørsmålet om holdning til kirkelige valgordninger etter endring av relasjonen mellom stat og kirke. Menighetsråd, fellestråd og kommuner. (Maksimal klassifisering).

Valgordning:	Antall	Prosent
1. Absolutt flertall for ”som i dag”	698	49,9
2. Simpelt flertall for ”som i dag”	6	-
3. Delt ”som i dag/direktevalg”	34	2,4
4. Simpelt flertall for ”direktevalg”	6	-
5. Absolutt flertall for ”direktevalg”	455	32,5
6. Uklassifisert	72	5,1
7. Vet ikke/ønsker ikke å svare	129	9,2
Totalt	1400	99
Mangler svar	150	

Rundt en tredel av alle instansene går inn for å øke bruken av direkte valg til kirkens styrende organer. Men selv om de fleste går inn for å beholde dagens system er det ganske mange som gir uttrykk for et ønske om å øke oppslutningen om de kirkelige valgene, og som nevner muligheten for å legge menighetsrådsvalget til samme tid og sted som kommune- eller Stortingvalget. Dette er også et tema som en del kommuner er opptatt av.

Finansieringen av Den norske kirke er et annet spørsmål som tas opp i spørreskjemaet. Blant menighetsråd og kirkelige fellestråd går mer enn tre firedeler inn for fortsatt offentlig finansiering. Blant kommunene er andelen omtrent like stor. Et annet alternativ som oppnår noe støtte er ”offentlig støtte med en viss medlemsavgift”. Når vi bare tar hensyn til absolutte

flertallsvedtak blir andelen som slutter seg til det siste alternativet ca. 17 % blant menighetsråd/fellesråd og 11 % blant kommunene.

Tabell 11: Fordeling på spørsmålet om holdning til hvordan Den norske kirke bør finansieres. Menighetsråd, fellesråd og kommuner. (Enkel klassifisering).

Finansieringsform	Antall	Prosent
Medlemsavgift	1	-
Medlemsavgift m off støtte	8	0,5
Off støtte med medlemsavgift	230	15,7
Off finansiering	1137	77,4
Vet ikke/ønsker ikke å svare	8	0,5
Mellomløsninger/uklassifisert	64	4,5
Total	1448	99
Mangler svar	102	

Det er med andre ord en klar majoritet som ønsker å beholde dagens ordning med offentlig finansiering, selv blant dem som går inn for en endring av dagens kirkeordning. Også blant kommunene uttrykkes det støtte til eksisterende ordninger. Det hører imidlertid med til bildet at en del kommuner påpeker at finansieringen bør være statlig, og ikke kommunens ansvar alene. Dette synspunktet kommer også fram i forbindelse med spørsmålet om økonomisk ansvar for kirkebyggene.

Vi har allerede vært inne på spørsmålet om hvilken lovforankring Den norske kirke bør ha i fremtiden. I spørreskjemaet punkt 6 berøres spørsmålet om hva som bør stå i Grunnlovens § 2. Problemstillingen er her hva som bør stå i § 2 i tillegg til prinsippet om religionsfrihet dersom det gjøres en endring i den formelle relasjonen mellom kirke og stat. Også de instanser som ikke går inn for noen endring av stat – kirke relasjonen har i stor grad svart på spørsmålet.

På dette punktet hadde høringsinstansene mulighet til å krysse av for flere svaralternativer. Dette gjør det mer problematisk å operere med prosent. I tillegg har en del (særlig kommuner) unnlatt å svare på spørsmålet. Dermed vil prosenttallene variere avhengig av om man tar utgangspunkt i totalt antall enheter eller i antall avgitte svar. Derfor har vi i tabell 12 oppgitt begge beregningsmåtene.

Ikke overraskende har svært mange menighetsråd og fellesråd gitt uttrykt for et ønske om å beholde en referanse til det kristne verdigrunnlaget i Grunnloven. Svaralternativet ”det kristne og humanistiske verdigrunnlaget” har fått hele 83,7 % oppslutning (når vi legger til grunn de som har besvart spørsmålet). Videre ønsker 45,7 % av menighetsrådene/fellesrådene at prinsippet om at ”Den norske kirke er en evangelisk-luthersk kirke” skal inkorporeres i Grunnlovens § 2. 31,9 % ønsker en referanse til demokrati, rettsstaten og menneskerettighetene, mens alternativene ”ingen tillegg” og ”det humanistiske verdigrunnlaget” får begge støtte fra 1,4 %.

Blant kommunene er det relativt mange (70) som har latt spørsmålet stå ubesvart. I tillegg har 26 kommuner ikke klart flertall for noen av alternativene, og er derfor heller ikke med i beregningen. Også her er det alternativet ”det kristne og humanistiske verdigrunlaget” som har fått klart mest støtte (60,5 % av besvarelsene), fulgt av ”de politiske prinsipper statsforfatningen bygger på, så som demokrati, rettstaten og menneskerettighetene” (39,5 %). Det er ikke unaturlig at kommuner er opptatt av å fremme de politiske verdiene. At de kristne og humanistiske verdiene får så høy oppslutning kan ha sammenheng med at denne formuleringen nevnes eksplisitt i Gjønnnes-utvalgets forslag.

Tabell 12: Fordeling på spørsmålet om hva som bør stå i § 2 i Grunnloven utenom prinsippet om religionsfrihet etter en avvikling av statskirkeordningen. Flere svar mulig. Menighetsråd, fellelsråd og kommuner. (Nevnes av et flertall av medlemmene i høringsinstansen.)

Grunnloven etter avvikling:	Antall enheter som går inn for alternativet	Prosent av de som har tatt standpunkt	Prosent av alle enheter
Ingen tillegg	18	1,3	1,2
Mnsk.rettigheter, demokrati..	458	32,7	29,5
Kristne/humanistiske verdigr.	1138	81,3	73,4
Det humanistiske verdigr.l.	18	1,3	1,2
At Dnk er en ev.-luth. kirke	608	43,4	39,2
Totalt antall registrerte svar	2240		
Enheter som har besvart	1400		
Totalt antall enheter	1550		

Tabellen viser andelen instanser der et klart flertall slutter opp om hvert av alternativene til grunnlovsformulering. Summen blir over 100 fordi spørreskjemaet eksplisitt gir anledning til å nevne mer enn ett av punktene.

Det neste punktet i skjemaet gjelder ansvar for gravferdsforvaltningen. De kirkelige instansene gir også her uttrykk for ganske entydige oppfatninger. Hele 68,4 % av menighetsråd og kirkelige fellelsråd svarer at de ønsker å fortsette dagens ordning hvor den lokale kirke – i form av menighetsråd eller kirkelig fellelsråd – har ansvaret. 26,9 % mener at dette ansvaret kan overtas av kommunen, mens 2,1 % er delt mellom kommune og kirke.

Et klart flertall av de kommunene som har svart går også inn for at den lokale kirke skal fortsette å ha ansvaret for gravferd (55,4 %). Andelen er imidlertid betydelig lavere enn for de kirkelige instansene. Et betydelig mindretall på 37,3 % vil at kommunen skal overta ansvaret. En fjerdedel av kommunene har latt spørsmålet stå ubesvart.

Tabell 13: Fordeling på spørsmålet om hvem som bør ha ansvaret for gravferdsforvaltningen. Menighetsråd, fellelsråd og kommuner. (Enkel klassifisering.)

Ansvar for gravferd:	Antall	Prosent
Den lokale kirke	974	66,8
Likt stemmetall kom./ krk.	31	2,1
Kommunen	411	28,2
Vet ikke/ønsker ikke svare	14	1,0
Uklassifisert	28	1,9
Totalt	1458	100
Mangler	92	

Det siste temaet som tas opp i spørreskjemaet dreier seg om hvem som bør eie og ha det økonomiske ansvaret for kirkebyggene. Høringsuttalelsene viser at dette er et tema som har skapt engasjement blant menighetsrådene og de kirkelige fellerådene. Hele 88,1 av disse høringsinstansene ønsker at dagens ordning, hvor kirkene har eier kirkebyggene og kommunen har det økonomiske ansvaret, bør fortsette. Mange instanser kommenterer imidlertid at staten burde ha et større økonomisk ansvar i forhold til vedlikehold av kirkene, særlig gjelder dette fredede og verneverdige kirkebygg. 6,3 % av menighetsrådene og de kirkelige fellerådene mener at kirken både bør eie og ha det økonomiske ansvaret for kirkebyggene, mens 2,2 % mener at kommunen bør eie og ha det økonomiske ansvaret.

Flertallet av de kommunene som har svart, ønsker at den lokale kirke skal eie kirkebyggene og kommunen skal ha det økonomiske ansvaret (53,2 %). Men oppslutningen om dette alternativet er fra kommunenes side mye lavere enn hos de andre. Andelen som ønsker at enten kirken eller kommunen skal eie og ha det økonomiske ansvaret for kirkebyggene er derimot høyere hos kommunene enn hos de andre instansene. Hele 36,6 % av kommunene har latt spørsmålet stå ubesvart.

Tabell 14: Fordeling på spørsmålet om hvem som bør eie og ha det økonomiske ansvaret for kirkebyggene. Menighetsråd, felleråd og kommuner. (Enkel klassifisering).

Kategorier	Antall besvarte	Prosent
Den lokale kirke bør eie kirkebyggene og ha det økonomiske ansvaret	108	7,7
Den lokale kirke bør eie kirkebyggene, og kommunen bør ha det økonomiske ansvaret	1182	84,3
Kommunen bør eie kirkebyggene og ha det økonomiske ansvaret	46	3,3
Uklassifisert	47	3,3
Vet ikke/ønsker ikke å svare	19	1,4
Totalt	1402	100
Mangler	148	

6. Prinsipper for tros- og livssynspolitikken

Det første spørsmålet i spørreskjemaet er et åpent spørsmål som lyder ”Hvilke overordnede prinsipper bør ligge til grunn for tros- og livssynspolitikken?” Instansene har svart svært ulikt på dette spørsmålet. Noen har svart med prinsipper for statens politikk, andre med hva de mener Den norske kirke burde være, og noen med begge deler. 334 instanser av de 1550 har ikke svart noe på spørsmålet (22 %). For å kunne få en oversikt over hva som er viktig for instansene i tros- og livssynspolitikken laget vi en del stikkordspregede kategorier som vi har registrert forekomsten av. Kategoriene ble formulert på bakgrunn av om lag 80 besvarelser fra menighetsråd, felleråd og kommuner, og tar utgangspunkt i de prinsipper og premisser Kirkerådet brukte i sin sammenfatning i begynnelsen av november 2006. Kategoriene er ikke fullstendig uttømmende, og får ikke med absolutt alle prinsipper som instansene har nevnt. De fanger likevel opp de synspunkter som går igjen hos flere instanser, og gir en god indikasjon på hva som er viktig for dem.

Kategoriene ble gruppert i to - prinsipper for tros- og livssynspolitikken, samt kirkesyn. De kategoriene for prinsipper vi registrerte var følgende, med antall som har nevnt det bestemte prinsipp og prosentandel:

Tabell 15: Nevnte overordnede prinsipper for tros- og livssynspolitikken.

Prinsipp:	Antall nevnt (N = 1550)	Prosent
Tros- og livssynsfrihet/religionsfrihet/full religionsfrihet	764	49,3
Aktivt støttende tros- og livssynspolitik/religionspolitikk	593	38,3
Kristne og humanistiske verdier/kristen kulturarv/kristent verdigrunnlag	437	28,2
Statlig ansvar for tilrettelegging – rammebetingelser/ finansiering	404	26,1
Likebehandling/like rammebetingelser/finansiering/likeverd og likestilling	403	26
Fortsatt særstilling for Den norske kirke	317	20,5
Indre selvstyre i trossamfunn/selvråderett over lære og lederskap	222	14,3
Demokrati, rettsstat og menneskerettigheter	122	7,9
Grunnloven bør ha verdiparagraf	95	6,1
Mulighet for religionsutøvelse så lenge det ikke er i konflikt med norsk lov/menneskerettighetene	55	3,5
Opprettholde Grunnlovens paragraf 2	41	2,6
Folkeavstemning*	40	2,6
Hensyn til minoriteter	25	1,6
Bevare nasjonalkirke som sikrer kirkelig medvirkning ved nasjonale hendelser	23	1,5
Annet	7	0,5
Ønsker ikke å svare**	4	0,3
Ubesvart	334	21,5

* Folkeavstemning er ikke et prinsipp, men vi registrerte de som sa de ønsket det, ettersom spørsmålet om folkeavstemning har vært framme i debatten.

** De som har skrevet at de ikke ønsker å svare. Det er som sagt 334 enheter som har latt spørsmålet stå ukommentert.

Kodingen er gjennomført slik at bare i tilfeller der instansene eksplisitt har benyttet begrepene i kategoriene (med visse språklige variasjoner) ble disse registrert. Det vil for eksempel si at en instans som ønsker fortsatt statskirke forankret i Grunnloven, ikke automatisk ble scoret på ”fortsatt særstilling for Dnk”, selv om det er implisitt at en statskirke gir særstilling for kirken. Dette for å unngå å tolke uttalelsene for mye, og for å få frem de prinsipper instansene var mest opptatt av.

Det er små variasjoner mellom menighetsråd/fellesråd og kommuner. Det mest markante unntaket er at kommunene har rangert prinsippet om ”statlig ansvar for tilrettelegging – rammebetingelser/finansiering” over prinsippet om ”kristne og humanistiske verdier/kristen kulturarv/kristent verdigrunnlag”. At prosentandelen for kommunene jevnt over er litt lavere på alle prinsipper, har nok sammenheng med at flere kommuner bare har levert korte uttalelser i form av vedtak om kirkemodell eller om temaene som kan få innvirkning på kommuneøkonomien.

Dersom man ser vektleggingen av ulike prinsipper i sammenheng med foretrukket kirkeordningsmodell, ser man at hvilken kirkeordningsmodell man ønsker ikke nødvendigvis har betydning for hvilke prinsipper man velger å fremheve. Prinsippet om tros- og livssynsfrihet kan brukes som eksempel, ettersom det er det mest nevnte prinsippet i uttalelsene. Det ville være nærliggende å tenke seg at instanser som ønsker en avvikling av statskirken/endrede relasjoner mellom kirke og stat i større grad ville trekke frem prinsippet om trosfrihet enn de som ønsker en fortsettelse av dagens ordning. Det viser seg imidlertid at

det ikke har noen innvirkning. 49 % av alle instansene har nevnt tros- og livssynsfrihet som prinsipp. Sett i sammenheng med ønske for kirkeordning ser man følgende fordeling - prosentandel som har nevnt tros- og livssynsfrihet; Grunnlovsforankret statskirke: 49 %, mellomløsning med forankring både i Grunnloven og egen kirkelov: 58 %, forankring i egen kirkelov: 51 % og forankring i lov om trossamfunn: 26 %. Tallene viser at trosfriheten er viktig for alle instanser, uavhengig av syn på kirkeordning. Og det sier også noe om at Gjønnnes-utvalgets syn om at statskirken ikke bryter med dette prinsippet, deles av flere.

Som nevnt har vi også registrert det vi har kalt kirkesyn; hva instansene trekker frem som viktig når det gjelder hva eller hvordan Den norske kirke skal være. Ettersom man kan argumentere for at dette ikke kan regnes som prinsipper for en stats tros- og livssynspolitikk, går vi ikke inn på alle de ulike kategoriene. Det er 594 (38 %) av instansene som ikke har gitt uttrykk for noe kirkesyn. Utsagnet som går mest igjen blant de som har sagt noe om det, er ønsket om at Dnk skal være en ”åpen/åpen og inkluderende folkekirke”, som 28 % av instansene nevner. Videre følger utsagn om at Dnk er en kulturbærer og verdiformidler i landet vårt (24 %) og at man ønsker en landsdekkende folkekirke (21 %). Det at disse kategoriene er de mest nevnte stemmer overens med det som har vært mye fremme i debatten andre steder, at kirken er viktig i folks liv, og at man er meget opptatt av at ”folket ikke skal miste sin kirke”, som det har blitt formulert. Det er særlig tilhengerne av en grunnlovsforankret statskirke som er opptatt av en åpen og inkluderende folkekirke (33 %). De som vil ha mellomløsning 25 %, lovforankring 22 % og lov om trossamfunn 9 %.

7. Besvarelser fra proster, bispedømmer og biskoper

Vi har i denne rapporten lagt hovedvekten på de tre største høringstypene menighetsråd, kirkelige fellesråd og kommuner. Prostene utgjør også numerisk sett en så stor gruppe at statistiske beregninger kan være aktuelt. Nedenfor oppsummerer vi svarene fra proster, bispedømmeråd og biskoper med sikte på å få fram et foreløpig bilde av hvor de står i forhold til hovedspørsmålet knyttet til kirkeordningsmodell. Vi baserer oss på en enkel, manuell gjennomgang av materialet. Alle besvarelsene er tatt hensyn til, uansett om den består av et utfylt spørreskjema eller tekst.

De fleste biskoper og bispedømmeråd går inn for en avvikling av statskirken og en forankring i egen kirkelov vedtatt av Stortinget. Et klart flertall legger seg nær opp til den organiseringen som Gjønnnes-utvalget omtaler som ”lovforankret folkekirke”. Det presenteres likevel flere versjoner av et slikt alternativ, hvor en del innebærer at en egen kirkelov i siste instans har en forankring i Grunnloven. Daværende konstituert biskop i Hamar ønsker fortsatt statskirke med forankring i Grunnloven. Nord-Hålogaland biskop ønsker fortsatt statskirke, men forankret i egen kirkelov vedtatt av Stortinget. En del av bispedømmerådene er delt eller har dissens i sine uttalelser. Det er mottatt høringsuttalelser fra samtlige bispedømmeråd. Alle biskoper bortsett fra Sør- Hålogaland har uttalt seg, enten alene eller sammen med bispedømmerådet.

Av 106 proster har 78 svart. Det gir en svarprosent på 73,6 %. Svarprosenten fra prostene i Bakkevig- utvalgets høring i 2002 lå noe lavere (ca 70 %). Av de 78 prostene som har svart går 22 inn for fortsatt statskirke med forankring i Grunnloven. Dette utgjør 28,2 %. 32 proster ønsker avvikling av statskirken og forankring i en egen kirkelov vedtatt av Stortinget. Dette utgjør 41 %. 8 proster ønsker avvikling av statskirken og forankring i lov om trossamfunn.

Dette utgjør 10,3 %. De resterende 16 prostene (20,5 %) gir uttrykk for holdninger som ikke enkelt lar seg klassifisere i forhold til alternativene i spørreskjemaet.

Til forskjell fra hva vi finner blant lavere administrative nivåer som menighetsråd og fellesråd er det blant proster, biskoper og bispedømmeråd et klart flertall som ønsker å foreta endringer i dagens kirkeordning.

Appendiks

Tabell A1. Menighetsråd – Fortsatt statskirke eller avvikling?

Kategori	Antall	Prosent
”Fortsatt statskirke”	578	53,3
”Avvikle”	399	36,8
”Vet ikke”/uklassifisert	108	10
Totalt	1085	100,1

Tabell A2. Kirkelige fellesråd – Fortsatt statskirke eller avvikling?

Kategori	Antall	Prosent
”Fortsatt statskirke”	137	61,7
”Avvikle”	63	28,4
”Vet ikke”/uklassifisert	22	9,9
Totalt	222	100

Tabell A3. Kommuner – Fortsatt statskirke eller avvikling?

Kategori	Antall	Prosent
”Fortsatt statskirke”	168	69,1
”Avvikle”	47	19,3
”Vet ikke”/uklassifisert	28	11,5
Total	243	99,9

Tabell A4. Menighetsråd – I hvilken lov bør den norske kirke være forankret?

Kategori	Antall	Prosent
Forankres i Grunnloven	541	50,2
Delt mellom Grunnlov/kirkelov	83	7,7
Forankres i egen kirkelov	416	38,6
Forankres i lov om trossamfunn	15	1,4
Vet ikke/umulig å klassifisere	23	2,1
Total	1078	100
Mangler	7	

Tabell A5. Kirkelige fellesråd – I hvilken lov bør den norske kirke være forankret?

Kategori	Antall	Prosent
Forankres i Grunnloven	120	54,8
Delt mellom Grunnlov/kirkelov	23	10,5
Forankres i egen kirkelov	69	31,5
Vet ikke/umulig å klassifisere	7	3,2
Total	219	100
Mangler	3	

Tabell A6. Kommuner – I hvilken lov bør den norske kirke være forankret?

Kategori	Antall	Prosent
Forankres i grunnloven	170	78
Delt mellom grunnlov/kirkelov	7	3,2
Forankres i egen kirkelov	25	11,5
Forankres i lov om trossamfunn	8	3,7
Vet ikke/umulig å klassifisere	8	3,7
Total	218	100,1
Mangler	25	

Tabell A.7 Menighetsråd/kirkelige fellesråd – I hvilken lov bør den norske kirke være forankret?

Kategori	Antall	Prosent
Forankres i Grunnloven	661	51
Delt mellom Grunnlov/kirkelov	106	8,2
Forankres i egen kirkelov	485	37,4
Forankres i lov om trossamfunn	15	1,2
Vet ikke/umulig å klassifisere	30	2,3
Total	1297	100
Mangler	10	

Tabell A8. Menighetsråd – Kobling av spørsmålet om type lovforankring og spørsmålet om statskirke eller ikke.

	Fortsatt statskirke	Avvikle	Vet ikke/ønsker ikke å svare/uklassifisert	Totalt
Grunnlov	500	22	19	541
Grunnlov + egen kirkelov vedtatt av Stortinget	25	31	27	83
Egen kirkelov vedtatt av Stortinget	45	327	44	416
Lov om trossamfunn	1	10	4	15
Vet ikke/ønsker ikke å svare/uklassifisert	4	8	11	23
Totalt	575	398	105	1078

Tabell A9. Kirkelige fellesråd – Kobling av spørsmålet om type lovforankring og spørsmålet om statskirke eller ikke.

	Fortsatt statskirke	Avvikle	Vet ikke/ønsker ikke å svare/uklassifisert	Totalt
Grunnlov	113	3	4	120
Grunnlov + egen kirkelov vedtatt av Stortinget	11	6	6	23
Egen kirkelov vedtatt av Stortinget	10	53	6	69
Lov om trossamfunn	0	0	0	0
Vet ikke/ønsker ikke å svare/uklassifisert	2	1	4	7
Totalt	136	63	20	219

Tabell A10. Menighetsråd og kirkelige fellesråd kombinert – Kobling av spørsmålet om type lovforankring og spørsmålet om statskirke eller ikke.

	Fortsatt statskirke	Avvikle	Vet ikke/ønsker ikke å svare/uklassifisert	Totalt
Grunnlov	613	25	23	661
Grunnlov + egen kirkelov vedtatt av Stortinget	36	37	33	106
Egen kirkelov vedtatt av Stortinget	55	380	50	485
Lov om trossamfunn	1	10	4	15
Vet ikke/ønsker ikke å svare/uklassifisert	6	9	15	30
Totalt	711	461	125	1297

Tabell A11. Kommuner – Kobling av spørsmålet om type lovforankring og spørsmålet om statskirke eller ikke.

	Fortsatt statskirke	Avvikle	Vet ikke/ønsker ikke å svare/uklassifisert	Totalt
Grunnlov	156	8	6	170
Grunnlov + egen kirkelov vedtatt av Stortinget	3	4	0	7
Egen kirkelov vedtatt av Stortinget	5	20	0	25
Lov om trossamfunn	0	8	0	8
Vet ikke/ønsker ikke å svare/uklassifisert	1	6	1	8
Totalt	165	46	7	218

Tabell A12. Menighetsråd/kirkelige fellesråd: Status quo- og endringsorientering etter landsdel.

Landsdel:	Prosentandel for ”grunnlovsforankret statskirke”	Grad av endringsorientering (på skala fra 1 til 7)	Antall
Nord-Norge	66,9	2,30	142
Trøndelag	49,3	3,13	134
Vestlandet	35,6	3,75	376
Sørlandet/Telem.	41,7	3,08	151
Indre Østlandet	66,7	2,27	222
Sentrale Østlandet	44,8	3,19	239
Totalt	48,5	3,08	1264

Tabell A13. Kommuner: Status quo- og endringsorientering etter landsdel.

Landsdel:	Prosentandel for ”grunnlovsforankret statskirke”	Grad av endringsorientering (på skala fra 1 til 7)	Antall
Nord-Norge	78,1	1,81	32
Trøndelag	82,6	1,61	23
Vestlandet	71,1	1,89	76
Sørlandet/Telem.	84,2	1,58	19
Indre Østlandet	83,3	1,43	30
Sentrale Østlandet	56,7	3,27	30
Totalt	74,3	1,95	210

Tabell A14. Menighetsråd/fellesråd: Status quo- og endringsorientering etter innbyggertall.

Innbyggertall	Prosentandel for ”grunnlovsforankret statskirke”	Grad av endringsorientering (på skala fra 1 til 7)	Antall
Under 1000 innb	60,6	2,52	282
1.000-1.999	48,2	3,14	228
2.000-9.999	44,8	3,24	574
10.000-20.000	41,5	3,40	130
Mer enn 20.000 innb	45,0	2,98	40
Total	48,6	3,07	1254

Tabell A15. Kommuner: Status quo- og endringsorientering etter innbyggertall.

Innbyggertall	Prosentandel for ”grunnlovsforankret statskirke”	Grad av endringsorientering (på skala fra 1 til 7)	Antall
Under 2000 innb	86,8	1,40	38
2.000-9.999	82,0	1,66	122
10.000-20.000	55,2	2,69	29
Mer enn 20.000 innb	33,3	3,71	21
Total	74,3	1,95	210

Tabell A16. Menighetsråd/kirkelige fellesråd – Hvordan bør valgordningene være dersom statskirkeordningen avvikles?

Kategorier	Antall	Prosent
Flertallsstøtte for ”som i dag”	648	51,8
Delt ”som i dag”/”økt bruk av direktevalg”	30	2,4
Flertallsstøtte for ”økt bruk av direktevalg	407	32,5
Uklassifisert	59	4,7
Vet ikke/ønsker ikke å svare	106	8,5
Total	1250	99,9
Mangler	57	

Tabell A17. Kommuner – Hvordan bør valgordningene være dersom statskirkeordningen avvikles?

Kategorier	Antall	Prosent
Flertallsstøtte for ”som i dag”	56	37,3
Delt ”som i dag”/”økt bruk av direktevalg”	4	2,7
Flertallsstøtte for ”økt bruk av direktevalg	54	36
Uklassifisert	13	8,7
Vet ikke/ønsker ikke å svare	23	15,3
Total	150	100
Mangler	93	

Tabell A18. Menighetsråd/kirkelige fellesråd – Hvordan bør Den norske kirke finansieres?

Kategorier	Antall	Prosent
Mellomformer/vet ikke/uklassifisert*	59	4,6
Offentlig støtte med noe medl. avgift	210	16,5
Offentlig finansiering	1005	78,9
Totalt	1274	100
Mangler	33	

Tabell A19. Kommuner – Hvordan bør Den norske kirke finansieres?

Type finansiering	Antall	Prosent
Mellomformer/vet ikke/uklassifisert*	22	12,6
Offentlig støtte med medlemsavgift	20	11,5
Offentlig finansiering	132	75,9
Total	174	100
Mangler	69	

Tabell A20. Menighetsråd/fellesråd. Dersom statskirkeordningen avvikles, hva bør i så fall stå i § 2 (eller i annen paragraf) i Grunnloven i tillegg til prinsippet om religionsfrihet? Antall enheter – av de som har tatt stilling til spørsmålet - der minst halvparten av medlemmene går inn for alternativet.

Grunnloven etter avvikling:	Antall enheter som går inn for alternativet	Prosent av de som har tatt standpunkt	Prosent av alle enheter
Ingen tillegg	17	1,4	1,3
Mnsk.rettigheter, demokrati..	400	31,9	30,6
Kristne/humanistiske verdigr.	1049	83,7	80,3
Det humanistiske verdigr.l.	16	1,3	1,2
At Dnk er en ev.-luth. kirke	572	45,7	43,8
Totalt antall registrerte svar	2054		
Enheter som har besvart	1253		
Totalt antall enheter	1307		

Tabell A21.

Kommuner. Dersom statskirkeordningen avvikles, hva bør i så fall stå i § 2 (eller i annen paragraf) i Grunnloven i tillegg til prinsippet om religionsfrihet? Antall enheter – av de som har tatt stilling til spørsmålet - der minst halvparten av medlemmene går inn for alternativet.

Grunnloven etter avvikling:	Antall enheter som går inn for alternativet	Prosent av de som har tatt standpunkt	Prosent av alle enheter
Ingen tillegg	1	0,7	0,4
Mnsk.rettigheter, demokrati..	58	39,5	23,9
Kristne/humanistiske verdigr.	89	60,5	36,6
Det humanistiske verdigr.l.	2	1,4	0,8
At Dnk er en ev.-luth. kirke	36	24,5	14,8
Totalt antall registrerte svar	186		
Enheter som har besvart	147		
Totalt antall enheter	243		

Tabell A22. Menighetsråd/kirkelige fellesråd – Hvem bør ha ansvar for gravferdsforvaltningen?

Kategorier	Antall	Prosent
Den lokale kirke (menighetsråd eller kirkelig fellesråd)	873	68,4
Delt mellom den lokale kirke og kommunen	27	2,1
Kommunen	343	26,9
Vet ikke/ønsker ikke å svare/uklassifisert	33	2,6
Totalt	1276	100
Mangler	31	

Tabell A23. Kommuner – Hvem bør ha ansvar for gravferdsforvaltningen?

Kategorier	Antall	Prosent
Den lokale kirke (menighetsråd eller kirkelig fellesråd)	101	55,5
Delt mellom den lokale kirke og kommunen	4	2,2
Kommunen	68	37,4
Vet ikke/ønsker ikke svare/uklassifisert	9	4,9
Totalt	182	100
Mangler	61	

Tabell A24. Menighetsråd/kirkelige fellesråd – Hvem bør eie og forvalte kirkebyggene?

Kategorier	Antall	Prosent
Den lokale kirke bør eie kirkebyggene og ha det økonomiske ansvaret	79	6,3
Den lokale kirke bør eie kirkebyggene, og kommunen bør ha det økonomiske ansvaret	1100	88,1
Kommunen bør eie kirkebyggene og ha det økonomiske ansvaret	27	2,2
Vet ikke/ønsker ikke å svare/uklassifisert	42	3,4
Totalt	1248	100
Mangler	59	

Tabell A25. Kommuner – Hvem bør eie og forvalte kirkebyggene?

Kategorier	Antall	Prosent
Den lokale kirke bør eie kirkebyggene og ha det økonomiske ansvaret	29	18,8
Den lokale kirke bør eie kirkebyggene, og kommunen bør ha det økonomiske ansvaret	82	53,2
Kommunen bør eie kirkebyggene og ha det økonomiske ansvaret	19	12,3
Vet ikke/ønsker ikke å svare/uklassifisert	24	15,5
Totalt	154	99,8
Mangler	89	

© KIFO Stiftelsen Kirkeforskning 2007
ISBN 978-82-92972-07-6

Trykk: KIFO, Oslo
www.kifo.no